

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ НА ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність теми. Тема національної ідеї вже багато років постіть залишається вкрай актуальною в Україні. За роки незалежності нашої держави ми так і не змогли створити сильну, єдину, об'єднуючу національну ідею.

Нам слід шукати нові шляхи формування і методи побудови української національної ідеї, адже її відсутність незабаром може спричинити деградацію суспільства і стати крахом всієї державності.

Ідея допоможе згуртувати український народ, який весь час прагне до незалежності, вирішити всі проблеми, які виникли в середині нашої держави, а це – війна, пандемія, ідентичність, входження до ЄС.

Дослідженнями проблеми національної ідеї займалися такі науковці: М. Вороний, М. Грушевський, Д. Донцов, М. Драгоманов, О. Забужко, М. Костомаров, В. Кремін, Ю. Липа, В. Липинський, М. Міхновський, О. Ольжич, Ю. Римаренко, О. Рудакевич, М. Сціборський, П. Федун, Т. Шевченко та інші.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз значення і впливу національної ідеї на українське суспільство на сучасному етапі.

Завдання дослідження: проаналізувати особливості формування української національної ідеї як важливого чинника розбудови демократичної держави.

Об'єкт дослідження: національна ідея як об'єкт філософського знання.

Предмет дослідження: специфіка національної ідеї як важливого чинника у розвитку української держави.

Поняття національної ідеї доволі таки не нове. Воно існує вже протягом декількох століть. Ідея нації залишається формально невизначеною і не містить тієї «хмари» ідей, яка дає відповідь на сучасні «виклики», які постають перед українським суспільством. Саме вона стала тим поштовхом для патріотів взяти участь як в Українській революції 1917 р., так і в Помаранчевій революції 2004 р. та Революції Гідності 2014 р.

У цілому українська національна ідея – це форма сприйняття глибинної сутності українського народу, в якій відображена мета, сенс та фундаментальні принципи його існування. Характерні особливості даної ідеї визначаються менталітетом народу, ступенем розвитку його духовної та матеріальної культури, статусом на міжнародній арені і завданнями, які стоять перед ним [2, с. 392].

Національна ідея – це деяке узагальнене поняття, що ілюструє національну самосвідомість та розкриває сенс існування того або іншого народу. Очевидно, що продукувати цю ідею повинна деяка моральна еліта народу. Раніше це були старійшини, потім – духовенство, а зараз це наукове і політичне середовище.

Формування національної ідеї тісно пов'язано зі становленням та розвитком такого явища, як національна свідомість. І. Кресіна наголошує, що національна свідомість – це «складна система духовних феноменів та їх утворень, які сформувалися в процесі історичного розвитку нації, відображають основні засади її буття та розвою» [5, с. 93].

Не можна не погодитись зі словами І. Франка: «Українська культура, мова, преса – інструменти пробудження національної свідомості» [8].

Український науковець Федір Канак зазначає, що «національна ідея постає підсумковим зображенням, синтезом особливостей культури історії, самосвідомості етносу», «як погляд нації на себе» [3, с. 20].

Оксана Забужко звертає увагу, що про національну ідею слід говорити лише тоді, коли «який-небудь народ помічає свою одність, свій внутрішній зв'язок, свій історичний характер, свої традиції, своє ставлення і розвиток, свою долю і призначення, робить їх предметом своєї свідомості, мотивуванням своєї волі» [1, с.126].

В. Липинський писав: «Основою національного відродження є народ, функцію управління народом має здійснювати виборна аристократія духу. Українцем є представник будь-якої нації, що проживає на території України і працює для її розвитку» [8].

Історично так склалося, що Схід та Захід доволі тривалий час перебували під впливом Росії з одного боку, а під впливом Австро-Угорщини, Польщі, Румунії та Молдови з іншого боку, що негативно відобразилося на ментальності «східників» та «західників». Протягом років незалежності об'єднанням земель по-справжньому так ніхто і не займався, а лише «перетягуванням канату» в ту чи іншу сторону [4, с. 19].

В цілому формування загальнонаціональної ідентичності є одним з головних завдань Української держави на сучасному етапі. Для його реалізації потрібно актуалізувати зусилля відповідних державних структур та неурядових організацій у сфері суспільних і, насамперед, міжнцінних відносин, а також у гуманітарній сфері [7, с. 148].

Анексія Криму та розв'язання Російською Федерацією війни на Донбасі поставили питання ідентичності України в принципово іншу площину. Настав час усвідомити, що Росія – це постійний виклик Україні, на який слід безперервно знаходити адекватну відповідь і формувати українську національну ідентичність як рівнозначну фактору національної безпеки. До такого рівня розуміння власного шляху в історії ми прийшли через Майдан 2004 року та Революцію Гідності 2013–2014 років. Революція Гідності в Україні зримо довела, що широко відомий вислів Леоніда Кучми «Україна – не Росія» врешті-решт утвердився в свідомості переважної більшості українських громадян як цільний історичний етап «ідентичності спротиву» [6, с. 97-98].

Наша держава переживає складні для себе часи: війна, пандемія, бідність, безробітність, корупція та ряд інших важливих моментів. Україна повинна шукати шляхи вирішення цих проблем, створивши національну ідею, яка допоможе об'єднати українську націю в єдине ціле.

Створення національної ідеї зараз вкрай важливе, адже еміграція українців за рубіж чи розшарування українського суспільства незабаром або вже призведе до економічної кризи. І коли як не зараз треба шукати ідею, щоб подолати ці проблеми спільними силами [4, с. 27].

Національна ідея буде життєздатна, якщо базуватиметься на цінностях і визначить цілі, які допоможуть мобілізувати український народ на історичні подвиги. Вона повинна об'єднувати минуле, теперішнє і майбутнє українського народу, визначити пріоритети, виступати стратегічним орієнтиром для розвитку України [4, с. 17, 27].

В результаті досліджень ми прийшли до таких висновків:

Національна ідея є вкрай важливою для кожної нації, адже вона стає поштовхом для створення незалежної держави. Адже нація – це народ, який має свою національну ідею.

В даний момент Україна перебуває в складному становищі і вона повинна формувати свою національну ідею, яка, на жаль, відсутня або недостатньо виражена. Брак національної ідеї – це проблема суперечливості існування національної еліти, яка виявляє неспроможність об'єднати сучасне українське суспільство в одне ціле.

Ми бачимо світле майбутнє нашої Батьківщини, яка позбулась усіх проблем і негараздів – війна, пандемія, корупція, економічна криза, безробітність. І широко надіємось, що Україна вийде на міжнародну арену як самостійна, незалежна, вільна держава.

Список використаних джерел

1. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Київ : Наукова думка, 1993. 126 с.
2. Морарь М. В. Національна ідея як фактор консолідації українського суспільства *«Гілея: науковий вісник»* Київ : «Видавництво «Гілея», 2018. Випуск 131. с. 391-394
3. Канак Ф. Національна ідея: поняття й принципи. *Розбудова держави*. 1994. Ч.11. с. 16-23
4. Кіпенський А. В., Перевалова Л. В., Яценко О. М. Якою має бути українська національна ідея? *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія : *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. № 52 (1273). С. 16–28
5. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси (етнополітичний аналіз): монографія. Київ : Вища школа, 1998. 392 с.
6. Ткаченко В. М. Українська національна ідея: час війни і час миру. *Суспільно-політичні процеси*. 2016. Вип. 4. С. 96-127.
7. Трансформація української національної ідеї. / Упоряд. О. Доній. Київ : Наш формат, 2019. 464 с.
8. Одарченко К. 2018 У пошуках української національної ідеї URL: <https://mnieni.u-poshukakh-natsionalnoi-idei>